

Гражданска инициатива за ефективна политика по опазване на биоразнообразието

ДОПЪЛНИТЕЛНА ИНФОРМАЦИЯ

към онлайн пресконференция „Ще остане ли „Натура 2000“ в България?“, проведена на 28.01.2021 г.

I. Издаване на заповед за „Натура 2000“ зоната „Кресна–Илинденци“ и европейското финансиране на автомагистрала „Струма“ и на оперативните програми за транспорт (допълнителна информация от Андрей Ковачев).

Андрей Ковачев посочи, че България ще загуби европейските средства за АМ „Струма“ и вероятно ще бъде осъдена в съда на Европейските общности, както и че това предстои да се случи вероятно с всички оперативни програми до 2027 г. Причината е не просто липсата на заповеди за обявяване на зоните от „Натура 2000“, а липсата на определени адекватни природозащитни приоритети. На 24 януари 2019 г. Европейската комисия започна наказателна процедура спрямо България и това пряко засяга всички програми и проекти, засягащи „Натура 2000“, съгласувани от МОСВ след 2014 г. или тези, които ще се одобряват. Според чл. 4.4 и чл. 6.3 на европейската Директива за местообитанията те са незаконни. Най-пряко и спешно това засяга лот 3.2 на магистрала „Струма“ през Кресненски пролом. Още на 17 септември 2019 г.¹, комисарят по околна среда на Европейската комисия г-н Кармену Вела посочва, че наказателната процедура е пряко свързана със случая „Кресна“, където екологичното решение за одобряване на проекта е незаконно заради липса на предварително определени законосъобразни природозащитни приоритети на „Натура 2000“ зоните.

През 2019 и 2020 МОСВ обяви обществено обсъждане на т.нар. „документ за целите“ и на над 50 проектозаповеди за обявяване на защитени зони. Анализът на тези документи показва неадекватност и неспособност да се определят цели съгласно изискванията на чл. 4.4 на европейската Директива за местообитанията. Примерът със защитената зона в Кресна – формулираните от МОСВ приоритети са общи, преповтарят общата цел на закона и липсва посочване на първостепенните причини за обявяване на зоната като част от „Натура 2000“. Досега МОСВ е игнорирало всички становища и предложения на НПО по въпроса.

Решението, което предлага правителството, е да промени Оперативна програма „Транспорт“ и да пренасочи средствата за магистрала „Струма“ през Кресна към 2 други транспортни проекта – магистрала „Европа“ и скоростния път „Ружинци–Монтана“. Нерешаването на проблеми с обявяването на приоритетите на „Натура 2000“ обаче пряко се отразява и на тези проекти – и двата са съгласувани след 2014 и няма как да получат европейските средства по същите причини. Оттук насетне тази съдба чака всички оперативни програми и проектите по тях, включително и Оперативната програма „Транспортна свързаност“ до 2027 г.

Българското правителство има срок максимум до април 2021 да намери решение, съответстващо на европейските директиви и да обяви адекватно природозащитните приоритети на защитена зона „Кресна – Илинденци“. Тогава ще приключат две мисии на независими експерти по случая „Кресна“ и автомагистрала „Струма“ – на Европейската комисия и на Бернската конвенция. Ако проблемът в Кресна не бъде решен, а заповедите на останалите зони от „Натура 2000“ не се съобразят с подхода, приложен в случая със защитена зона „Кресна–Илинденци“, то крайният резултат ще бъде осъждане на България в Европейския съд и прекратяване на финансирането на всички европейски проекти и програми, свързани с териториите в „Натура 2000“.

¹ Последният параграф на писмото, Ref' Ares(2019)6027843

Гражданска инициатива за ефективна политика по опазване на биоразнообразието

II. Пример с парадоксални предложения за мерки в Национална рамка за приоритетни действия 2021–2027 (информация от Петко Цветков)

В проекта за Национална приоритетна рамка за действия 2021–2027 много от мерките са обосновани със съответните заплахи, но липсата на систематичен анализ е причина и за пропуски и парадоксални предложения за мерки, като:

В **Д.2.1. Морски и крайбрежни води** е предвидена Мярка 18: „Подобряване на природозащитното състояние на морски типове природните местообитания чрез подкрепа за временно преустановяване на улов на бяла мида (1110, 1160): компенсация за временно преустановяване на улов на бяла мида“. Порочно е финансирането и компенсирането на дейности, които противоречат на законодателството (Закона за рибарство и аквакултура и ЕО на Морската стратегия). Логичната ефективна мярка би било засилване на капацитета на институциите за прилагане на законодателството за ефективна забрана на дънното драгиране и тралиране, които пряко увреждат дънните местообитания и намаляват хранителната база за икономически ценни видове риба. Особено пряк възпиращ ефект ще има и забраната на износа на бяла мида от България, което де факто финансира унищожаването на посочените типове природни местообитания.

III. Несъобразяване на МОСВ с БАН при изготвяне на европейските мониторингови доклади за „Натура 2000“ (информация от Петко Цветков)

По проблема със злоупотребата с инструмента за наблюдение на състоянието на природата и докладването за това на Европейската комисия има две задълбочени и всеобхватни становища на институтите на БАН, и отново има съзнателно и преднамерено нулево съобразяване с това от страна на МОСВ, и нулеви мерки за решаване на проблема до 2027 г.

- липсва адекватна и верифицирана научна информация и проучвания, на които да се стъпи, а българските учени са държани в положение на роби чрез финансирането, предоставяно от МОСВ, или просто са изолирани от процеса;
- всички оценки за състоянието на природата са като гледани през розови очила. Според МОСВ и неговите доклади до Европейската комисия не съществува: унищожаване на дюни и степи и застрояване на крайбрежието; не се изсичат вековни гори в нашите национални паркове и планини; пасищата и ливадите не се разорават и прочистват, с едничката цел да се взимат субсидии; няма браконьерство и дивите кози, мечките и т.н. си живеят необезпокоявани и са напълнили нашите планини; реки не се пресушават, изсичат и превръщат в строителни изкопи и т.н. **Съгласно официалните български доклади тези проблеми не съществуват.** Интересното е, че с поведението си българските власти дават основание за тежки наказателни процедури буквално по всички линии на управление и за практически пълно спиране на европейските фондове.

Докладванията за състоянието на видовете и природните местообитания не са обективни, като са пренебрегнати съществени факти за лошо природозащитно състояние на обектите в мрежата „Натура 2000“, с цел да се получи изкривена картина в полза на тезата, че държавата осъществява правилна политика на опазване на биологичното си разнообразие, което не отговаря на истината.

Драстични са примерите с две приоритетни и много редки на национално ниво природни местообитания:

Приоритетен рядък тип природно местообитания 7210* Карбонатни мочурища с *Cladium mariscus*, разпространено в една-единствена зона, в която се среща в България – язовир „Копринка“ (Казанлъшкото поле), е оценено в *неблагоприятно-лошо състояние (U2)* на ниво зона, но при докладването от 2013 г. на национално ниво (Континентален регион) състоянието му е оценено като *благоприятно (FV)*. Без да са предприети никакви мерки за неговото опазване в последващия период, при докладването към ЕК от 2019

Гражданска инициатива за ефективна политика по опазване на биоразнообразието

състоянието му на национално ниво, вместо реалното *неблагоприятно-лошо (U2)*, то необяснимо е станало *неблагоприятно-незадоволително (U1)*. В Документа за целите за това местообитание няма предвидени цели за опазване, а в НПРД са предвидени само допълнителни проучвания, въпреки че в Червената книга на България подробно са описани както заплахите, така и необходимите мерки.

Подобен е и примерът с **природно местообитание 6260* Панонски пясъчни степи**, което се среща само в района на с. Арчар, Видинско. При докладването от 2013 г. от 100% *неблагоприятно-лошото състояние (U2)* в единствената защитена зона, в която се среща – Арчар, необяснимо на национално ниво е станало *неблагоприятно-незадоволително (U1)*, а при докладването от 2019 г. още по-необяснимо състоянието му без никакви проучвания за периода е оценено на *благоприятно (FV)*. Определените цели и мерки в Документа за целите и НПРД са много общи и без конкретика.

По този начин тези местообитания се лишават от възможността да се отделят средства за подобряване или възстановяване на тяхното състояние, включително и не само с помощта на средствата за опазване на биологичното разнообразие, които осигурява Европейският съюз.

Заплахите за природните местообитания, които са ключови за отразяване и постигане на целите на управлението, също са определени неадекватно. Например изобщо не става ясно как са изведени заплахите при рубриката 4.1.2. Важни въздействия. Така например за природно местообитание 9110 Евро-сибирски степни гори с *Quercus spp.* за Черноморския биогеографски регион като такива са посочени: генериране от ветрова енергия; професионален пасивен риболов и улов в пелагични тралове, които нямат нищо общо с проблемите и целите на опазване на това местообитание. В такива гори не са поставяни ветроенергийни съоръжения, нито е извършван какъвто и да е риболов.

Навсякъде за местообитанията са повторени целите на зоните, което не само че е ненужно и създава огромен излишък от баластна информация, но и не е вярно по отношение на конкретния обект. Примерът пак е с природно местообитание 9110 Евро-сибирски степни гори с *Quercus spp.* за Черноморския биогеографски регион, където **нито една от изброените цели на ниво зона:**

- ограничаване на промените в хидроложките условия в резултат човешката дейност,
- ограничаване на въздействието от ветрогенераторите,
- ограничаване на въздействието в резултат от пашата и
- спиране на продължаващата урбанизация за ограничаване разрушаването на местообитанията,

няма нищо общо с конкретното природно местообитание.

Въпреки че вероятно има обяснение за тези противоречащи на логиката на оценките в защитените зони обобщения, получените резултати в голямото мнозинство от случаите водят до повишаване на природозащитното състояние, за да се стигне накрая до резултатите, че нито едно природно местообитание в България не е получило *неблагоприятно-лоша оценка (U2)* на ниво биогеографски регион, което е отбелязано и в Европейските доклади.

Напълно заблуждаващата информация, че за 90% от местообитанията са приети и приложени мерки на национално ниво е влязла и в [Доклада на Европейската агенция за околна среда](#) за състоянието на природата в границите на Европейския съюз за периода 2013–2018 г.

При птиците **докладването не се базира на никакъв мониторинг, проведен в периода, зададен за осъществяването му: 2013–2018 г.**, а само на остарели данни от [предишното докладване](#) (мониторинга от 2013–2014) и на публикувани и непубликувани източници за периода 2000–2018 г. Колкото и точни да са, те не могат да заместят реалния полеви мониторинг, тъй като нямат необходимия широк обхват. **Заплахите за гнездящите видове не са правилно оценени. Често са включени заплахи, нямащи отношение към дадения вид, а са пропуснати съществени заплахи за някои видове.** Така например ловната преса и

Гражданска инициатива за ефективна политика по опазване на биоразнообразието

браконьерството не са посочени като заплаха за никой вид патица, а това е основна заплаха за повечето видове. За твърде голям брой видове, гнездящи у нас, не са посочени никакви заплахи. А пък за вид като *градинската овесарка* сред заплахите е посочен добивът на нефт и газ, който у нас няма никакво отношение към числеността на тази птица.

Докладването по чл. 12 на Директивата за птиците на ЕС, осъществено от Република България за 2019 г., страда от сериозни пропуски и систематични грешки и няма как да компенсира липсата на реален полеви мониторинг през отчетения период. В този смисъл то не може да бъде представително за популациите на птиците в България и тенденциите в тях.

Меко казано, неотчитане на състоянието на местообитанията на видовете и подценяване на основните заплахи и бъдещите перспективи беше констатирано при два водни обитатели. При докладването **главочът** е оценен със състояние *неизвестно (XX)* и в двата биогеографски региона, където е представен, при условие че в Континенталния има само две известни популации от вида и една от тях е силно засегната от фрагментация и разрушаване на местообитанията, причинени от развитието на водноелектрическите централи. Известни са 16 последователни случая на пресушаване на речни корита в защитена зона BG0001014, а държавните институции не са регистрирали нарушения по време на посещенията си. Случаят е докладван на ГД „Околна среда“ на Европейската комисия. Видът е изключително уязвим в този регион и неговият природозащитен статус трябва да бъде оценен като в *неблагоприятно-лошо (U2)*.

Подобна и още по-фрапираща е оценката на вида „**Поточен рак**“, където оценката е, меко казано, некоректна и би трябвало да е оценена поне като *неблагоприятно-недостатъчно (U1)*. В Алпийския регион в България популациите на речни видове са силно засегнати от бума в развитието на малки водноелектрически централи, който се случи през последните две десетилетия. В България са построени 163 водноелектрически централи (ВЕЦ) от 2000 г. насам (41 от тях от 2012 до 2018 г.). Много от тях са разположени в алпийския биогеографски регион или близо до границите му. Относно оценката за вида в Континенталния регион, България не е прилагала никакви мерки за опазване от предишното докладване. За този период няколко популации са унищожени. Въпреки това видът е докладван като в *благоприятно състояние (FV)*. Оценката не се основава на никакви реални данни. Видът би трябвало да бъде оценен поне в *незадоволително* състояние.

Особен интерес представляват оценките на вида **пеперуда *Catopta trips***. При условие че липсва информация за наличието на вида, който за последно е установен преди 30 г., не става ясно защо състоянието на вида в Черноморския регион е променено от *неблагоприятно-лошо (U2)* на *неблагоприятно-недостатъчно (U1)*, а в Континенталния към *неизвестно (XX)*. Местообитанието на вида в Черноморския район е унищожено поради строителството на 3 голф игрища, а в оценката на местообитанието на вида е дадено като *благоприятно (FV)*.

Анализите на Национална приоритетна рамка за действие по „Натура 2000“, Документ за целите на „Натура 2000“ и докладите за състоянието на биоразнообразието по Директивата за местообитанията и Директивата за птиците са извършени от екип експерти, както следва: доц. д-р Росен Цонев, доц.д-р Петър Шуруликов, Петко Цветков, Катерина Раковска, Андрей Ковачев, Чавдар Гусев.

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Фонд Активни граждани България по Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от фондация „ЕкоОбщност“, Българска фондация „Биоразнообразие“ и СДП „БАЛКАНИ“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство и Оператора на Фонд Активни граждани България.